

С. И. МАКАРОВА
2 ХИМИЯ

ЫҢҒЫРЫҢЛАРА

Субботиникла олохтоохтортон
20-тан тахса киин үлээдэтэ.
БИЙИГИ НОРР.

Официальный отдел

A black and white photograph showing five children sitting around a table, engaged in a craft or drawing activity. They are looking down at their work, which includes papers with drawings and a palette with paint.

ОРОЙУОНҢА тыа хаһаайыстыбатын САЙДЫТА

1921 сыллаахха Чурапчыга 10 улуус аадыскаларын конференциятын кэнниттэн сотору булаат партиянай инструктордар Сүбүрүүскай Н. А. уонна Крайко (Алтыамта) уонна «Коскила» (Болтоҕо), «Сир» 1925 сыллаахха Ленин атынан друиналары төрийбиттэ. адыбыта. 1929 сыллаахха Болтоҕо «Мастер» сыла баарытыбата» төрийлибитэ. Итинтэн салгыа 1929 сыллаахха сир үлөһүгүн кэнниттэн холбоһуктааһын күүткэ төһүйэн барбыта. 1932 сыллаахха 5638 хаһаайыстыбалар 3970-нара, атынык өттөххө, бары сылаахха биридиннээх ыаллар сүһүгүнэн олоочу холбоһуктааһынынан хабыллыбыттара.

1939 сыл бүтүүтүгэр оройуонга 81 колхоз 4878 хаһаайыстыбаны холбоуулар. 1943 сыллаахха 41 нара колхозтар баар эбит буоллахтарына, билигин оройуон үрдүнэн 4 колхоз уонна совхоз бааллар. Итинтэн 340989 гектар сир саас-үйө гүһарэ туһаныыга государственнай актанан сыһыарыллыбыта. Ол иһинтэр тыа хаһаайыстыбатыгар туһаныллар сир үлөһөй нэнэ колхозтарга 72359, совхозка 52614 гектар. Өнтөн колхозтарга бааһыната 4986, хотуна сирэ 29734, мөччирэн сирэ 35493, совхозка бааһыната 2777, хотуна сирэ 19803, мөччирэн сирэ 29138 гектар.

1932-сыллаахха оройуонга МТС төрийлибитэ уонна үлэтин «Фордзон» тракторынан саралаабыта. Итинтэн МТС материальнай-техническэй базалары төрүтүгэ улахан үлэ ыттыллыбыта. Колхозтарга сир үлэтин, о.д.а. үлэлэри үксүн МТС техникалар күүһүнэн төлөрүлэр буолта. 1940 сылы кытта тэҥнээххэ, 1958 сыллаахха МТС тракторнай парката 1,7, комбайнар ахсааннара 4 төгүз улааппыттара. Колхозтарга араас тыа хаһаайыстыбатын техникаларын, трактордары биэри олохтоһууттан оройуон тыатын хаһаайыстыбата техниканан сөбүлэһитэ өссө күүһүрдэ. Билигин «Сельхозтехника» холбоһуга 8 С—100, 10 ДТ—75, 1 «Беларусь» трактордаах. 15 автомашиналаах, эбэх сирин өлөрүр холбоһор тыа-хаһаайыстыбанын массыналардаах, 120 куулуобунай өрөмүөнү ыттар саага таас мастереһидаах.

1917 сыллаахха оройуон үрдүнэн 19 булуук, 3 малка байыдарга эрэ бааллара. Билигин колхозтар, совхоз 102 гүсеничалаах, 145 көлүөһүнэй трактордардаахтар, 89 гүрүзөвэй автомашиналардаахтар, 14 бурдук комбайна, 49 трактор булууга, 11 лушалайык, 348 «Зигаа» барана, 10 культиватор, 22 бурдук седалката, 6 хортонһуу олодоочу трактор, 126 өдөр, 57 муһнар массыналарга, 8 бурдукту ыраастыыр уустук массына, о.д.а. сүүһүнэн адыллар сир үлөһүгэр аналлаах техника бааллар.

Колхозтарга уонна совхозка 12 электростанция 1269000 киловатт-чаас электроэнергияны өтөрөн таһаараллар, ону тэнэ бу хаһаайыстыбалар государственнай сеттөн 1051000 киловатт-чаас электроэнергияны ылан производствого, олоххо-дьаахха, атын баадаларга туһаналлар. 20—1213 киловатт кууһтээх трансформатордар, 182-1048 киловатт кууһтээх араас электромотордар, о.д.а. элестричествонаа үлэһинир оборудование производствого быһаччы туһаныллар. 1971 сыллаахха оройуоннар икки ардыларынаабы электростанция үлэһэ кириитинэн колхозтарга, совхозка 100 бырыһыан государственнай сеттөн энергияны биэригэ кэскиллээх үлэ ыттыллар.

Почваны өнөрүү, бурдукту ыһыа уонна хомуур үлэһэргэ 100 бырыһыан механизация күүһүнэн ыттыллар буолла. Бурдукту ыраастааһын 42,2, оту охтүү 57,9, оту көбүйүн 37, минеральнай уоруууулары кыһарын 100 бырыһыан механизацияланна. Оту тизийи, майы таһыа, о.д.а. үлэһэр 100 бырыһыан трактордар кууһтөрүнэн төлөрүлэллэр. 4500 ыһык сүһү уулааһына, 400 төбөгө адыллыа кыһарын, тэрбатыа, 400 төбөгө ноһуеһун ыраастааһын механизацияланна ыттыллар. Сүбү маахан үлэһэрин механизациялааһын бары хаһаайыстыбаларга төрийлибэр.

Оройуонга 199 тракторист, 76 шофер, 10 электромонтер, 3 токарь, 6 наладчик-маастар, 11 дизелист, 3 сантехник, 7 электроварщик, о.д.а. анал төрөхтөөх механизатордар үлэһиннэр.

1917 сыллаахха бурдук ыһыа 1988 дьаһтына эрэ. 1971 с. 3373 гектар буолла.

Сүбү адыллыах културдаларын, хортонһуу, өрөрүөт астарын ыһыаһын холбоон туран 1971 сылга оройуонга 4548 гектар сир ыһыаһына, 10 гектарга өдөрүөт астарын үүннөрүтүнэн гектартан ортотунан 149, хортонһуу 63 гектар ыһыаһыттан ортотунан 61,8 центнер үүнүү ыһыаһыта.

Сүртөн үүнүү ыһыа сирин мелiorациялааһын үлэһэ күүска ыттыллар. 1966—70 сс. оройуон үрдүнэн 1854 гектар тыаны бааһынара анаан сөдөннө, 4246 гектар сир дуһата ыһыаһына, 4753 гектар кырыс уонна талахтаах сир хотунара аһаһаһа. Маннаах государственнай бюджеттан 1823,4 хаһаайыстыбалар байыларын средстволарыттан 233,7 тыһыынча солкуобай суумалаах үп өрөс-кууһаһа. 600 гектар сирин ноһуеһүтэр Болтоҕо сиринтэр системата олоххо кирибэ. Итиннэ таһынан 1971 сылга 258 гектар тыаны бааһынара анаан сөдөннө, 1328 гектар сир дуһата быһаарыллыа. Бу үлэһэргэ государственнай 297,6 тыһыынча солкуобай үп өрөс-кууһаһа.

Оройуон колхозтарыгар уонна совхозтарга общественнай сүбү ахсаан өттүнэн үүнүүтэ маннаах (инники сыһынара бодор мнах сүбү ахсаана, кэнники сыһынара сыгы ахсаана): 1930 с.—1329 уонна 328, 1935 с.—6221 уонна 3798, 1940 с.—9680 уонна 9119, 1945 с.—7992 уонна 4695, 1950 с.—11796 уонна 8150, 1955 с.—16715 уонна 8171, 1960 с.—17269 уонна 9536, 1965 с.—13672 уонна 8387, 1970 с.—16914 уонна 10604, 1971 с.—16851 уонна 10588.

1935 сылы кытта тэҥнээххэ, 1971 сылга общественнай мнах сүбү ахсаана 2,7, сыгы ахсаана 2,8 төгүз улаатта.

Мнахтан үтү ыһыа (инники сыһынара валовый—центнер, кэнники сыһынара ортотунан бири-фураһаа мнахтан—килограмм): 1945 с.—10934 уонна 709, 1950 с.—20678 уонна 546, 1955 с.—47110 уонна 908, 1960 с.—82522 уонна 1211, 1965 с.—67587 уонна 1135, 1970 с.—69616 уонна 1377, 1971 с.—69079 уонна 1352.

1945 сылы кытта тэҥнээххэ, 1971 сылга үтү ыһыа валовыйнан 6,3 төгүз, ортотунан бири мнахтан үтү ыһыа 190,6 бырыһыан үүннө.

Эти өтөрөн таһаарыа үүнүүтэ: 1953 с.—11073, 1955 с.—10320, 1960 с.—20262, 1965 с.—15196, 1970 с.—19695, 1971 с.—21512 центнер.

1935 сылы кытта тэҥнээххэ, 1971 сылга эти өтөрөн таһаарыа 194,2 бырыһыан үүннө.

Үтү эти государственное туттарыа (бюджеттинэн, инники сыһынара үтү, кэнники сыһынара эти): 1951 с.—12944 уонна 237, 1955 с.—20366 уонна 4212, 1960 с.—51665 уонна 11721, 1965 с.—59055 уонна 12278, 1970 с.—52096 уонна 16305, 1971 с.—56639 уонна 19472.

1951 сылы кытта тэҥнээххэ, 1971 сылга государственное үтү туттарыа 4, эти туттарыа 82 төгүз улаатта.

Оройуон кырыһахтаах хара сыйдыа ниттинэн 1951 сылтан ыһа дьарыктанар. Сыйдыа нитти үүнүүтэ маннаах (инники сыһынара—сыйдыа барыта, кэнники сыһынара—ол ниттэн иһа сыйдыа): 1951 с.—26 уонна 20, 1955 с.—290 уонна 221, 1960 с.—655 уонна 484, 1965 с.—829 уонна 639, 1970 с.—751 уонна 555, 1971 с.—714 уонна 518.

Түүһээх хаһаайыстыбата бири дохуоттаах салаанан буолар. 1957 сылга 128,2 тыһыынча солкуобайдаах түүһээх государственное туттарыаһыт буоллаһына 1971 сылга 162,7 тыһыынча солкуобайдаах туттарыаһыттан 141,5 тыһыынча солкуобайдаах ниттиэх сыйдыан туттарыаһына, эбэтэр 1957 сылы кытта тэҥнээххэ, ниттиэх сыйдыан государственное түүһээх туттарыа 144,5 бырыһыан улаатта.

1971 сыл туругунан производство средстволарын үсүннэ экономическэй көрдөрүүлэрин үүнүүтэ:

1. Производство средстволарын үүнүүтэ: 1942 с.—2268,1, 1944 с.—3273,6, 1950 с.—7775,4, 1955 с.—13997,0, 1960 с.—12996,0, 1965 с.—10911,6, 1970 с.—11681,2, 1971 с.—12083,1 тыһыынча солкуобай.

1942 сылы кытта тэҥнээххэ, оройуон колхоз-

тарытар 1971 сылга сүрүн средство 5 төгүзтөн өрдүк улаатта.

2. Харчынан дохуот үүнүүтэ: 1960 с.—2477,7, 1965 с.—4216,8, 1970 с.—7018,7, 1971 с.—7478,6 тыһыынча солкуобай.

1960 сылы кытта тэҥнээххэ, 1971 сылга харчынан дохуот 3 төгүз улаатта.

3. Колхозтар валовой дохуоттара: 1965 с.—1522,7, 1966 с.—1736,3, 1967 с.—2295,9, 1968 с.—2733,5, 1969 с.—2909,6, 1970 с.—3383,7, 1971 с.—3759,9 тыһыынча солкуобай.

1965 сылынаа колхозтар валовой дохуоттара 1971 сылга 246,9 бырыһыан улаатта.

4. Илэс дохуот үүнүүтэ (тыһыынча солкуобайынан, инники сыһынара колхозтарга, кэнники сыһынара совхозка): 1965 с.—311,0 уонна 275,4, 1966 с.—198,0 уонна 325,5, 1967 с.—286,4 уонна 188,0, 1968 с.—536,1 уонна 278,0, 1969 с.—605,6 уонна 294,8, 1970 с.—901,3 уонна 418,6, 1971 с.—1058,8 уонна 269,2.

1965 сылы кытта тэҥнээххэ, 1971 сылга илэс дохуот колхозтарга 3,4 төгүз улаатта.

5. Колхозтаахтар, совхоз рабочаайдарыа ыһаары орто адылларын үүнүүтэ (солкуобайынан, инники сыһынара колхозтаахтарга, кэнники сыһынара рабочаайдарга): 1965 с.—75-90 (рабоцаайдарга диннай сүх), 1966 с.—79-80 (рабоцаайдарга диннай сүх), 1967 с.—106-20 уонна 86-80, 1968 с.—124-80 уонна 118-80, 1969 с.—133-00 уонна 131-90, 1970 с.—144-80 уонна 150-10, 1971 с.—149-76 уонна 153-50.

6. Үлэ өтөрөн таһаарыа (солкуобайынан, инники сыһынара уонсайа 1 киһа күнүгэр, ортотунан сыйдыа—хотуу үлэһэр, кэнники сыһынара—сүбү кыһыттар): 1965 с.—5-33, 3-53 уонна 6-36, 1966 с.—4-68, 3-44 уонна 4-36, 1967 с.—4-88, 3-62 уонна 5-59, 1968 с.—6-39, 4-94 уонна 7-01, 1969 с.—6-85, 5-20 уонна 7-55, 1970 с.—6-61, 5-20 уонна 7-12, 1971 с.—6-28, 4-06 уонна 7-23.

7. 1971 сылга 1 центнер бөдөрүккүһа байыра турар сыйдыа (солкуобайынан, инники сыһынара—оройуон үрдүнэн, ортотунан сыйдыа—колхозтарга, кэнники сыһынара—совхозка): бурдук—24-61, 25-36 уонна 26-22, хортонһуу—25-19, 27-41 уонна 21-97, от—3-54, 3-81 уонна 3-18, үтү—28-12, 24-69 уонна 34-89, ыһаах этэ—149-51, 146-14 уонна 169-57, сыгы этэ—149-11, 142-22 уонна 164-17.

1954—57 сс. оройуон сыгы ниттинтэр үрдүн көрүтүүтү ситиһан Бүтүн Союзтаагы тыа хаһаайыстыбатын Бюроһаахытар кыттар тэһтөрүннө. Сыгы ниттинтэр сайынарааага өр сылаах туйгун үлэтин, 55 биэттөн 55 кулуугу ыһытын иһин 1948 сыллаахха Ленин аатынан колхоз чилиһэ Константин Роман Иппокопьевич Социалистическэй Үлэ Геройун аатын ыһыта.

Сыгы ниттинтэр 1956 сыл түмүгүнэн БСТХБ кыттылаахтарынан Калинин, Сүбүрүүскай, Кара Маркс аатынан колхозтар буолбуттара. Бу сыл түмүгүнэн оройуон үрдүнэн БСТХБ-гар 44 сыгыһыт аиттыбыта.

Саха сире Россия састаайылар кирибэ 325 сылы туолар юбилейын сибээһүнэн Ленин аатынан колхоз сыйдыыта Колесов Лев Яковлевич 1956 сыллаахха 43 биэттөн 41 кулуугу ылан 100 бырыһыан тыһыынча ниттинтэр иһин «Үлэ Кыһыл Знамята» срдэһиһан наараадылаһыта.

Оройуонга 1965 сыллаахха 73 үрдүк уонна өрө үлэһээх тыа хаһаайыстыбатын специалистара үлэһээт буоллахтарына, 1972 сылга 46 үрдүк, 106 орто адыл үлэһээх специалистар үлэһиннэр.

Тыа хаһаайыстыбатын специалистара Филиппов Роман Михайлович бөдөрүккүт Эрилин Эриетин аатынан колхоз бирабылааннаһын председателинан 1965 сылтан үлэһинэр. Бу колхоз сүбү ниттинтэр, экономика боллуруостарыгар республика бири бөһтүн үлэһээх колхозунан буолан РСФСР Министрлэрин Советин, Тыатын хаһаайыстыбатын Министрлэрин харчынан бириэмийэлэрин хас да төгүзүөх уонна ноһуеһуу сыйдыар Кыһыл Знамяларын, ыһыта. Филиппов Р. А. Бүтүн Союзтаагы колхоз

(Бүтүүтэ. Иннин 3 стр. нэр.)

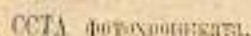
Оройгоос ирэн гуттар тэв хайлаагүйсхийн, үдэлтүгээр шалымтат эблээтэглэснээр чинээтэвхтн тодоролдоор, 1971 оыл түмүүгүнэн бишр-мэхэлэн ор-

1974 жыл үчүктүгөн Ленин атынан колхозка Белих З. И. старшайлаах Алаам алааһын фермата 81 ынахтан биридчилэртөн 1745. Эрлик Эрестин атынан колхозка Кузьмина А. Т. старшайлаах Удлан Софья фермата 74 ынахтан 1882, Смедятина Б. В. старшайлаах Сэмэн урени фермата 119 ынахтан 1713, Пестерева А. И. старшайлаах «Сардагы» фермата 163 ынахтан 1673 килограмм үтү матылар. Эрлик Эрестин атынан колхозка Пычов М. Т. 30 ыларай сууккада биридчилэр 629 совохонка Диницова М. У. 41 ыларай 799 грамм абалаарин ситиетилэр. Калыч: атынан колхозка Толстухин М. С. 71 биеттин 98 акрышанарыттан буууу илан 99, совохонка Макаров С. П. 77 биет-

[illegible]

С. СОБАКИН.

Р. СТЕПАНОВ.

А. ИЛЬИН,
райпотребсоюз инструктора.

И. ДЬЛЖОКОВ

П. БАРАХСАНОВ,
нүрэхтэний нөлөөбыйнай
судьуйата.

Редактор Н. П. СИДОРОВ.

Гүндүүлээд сэлэн багымата бу дьыл от мийн 1 күрүтэн сабыллар. Ошон ишнин кыта ахсааннаах тэригүлэр уонна биригиллээх дьоннор бэс мийн 45 күрүтэр дээрн оройуоннаады багымата ишнн бүхтэлтэригиттар кэччэ ахсарыттар көрдөхүүлэр. Бу боддээх кэччиттан ханым да ахсаан, мыйы-бээрн оҕоһууллубат.

Оройуоннаады багымата администрацията.

Оройроккажы балмын администрация.

НИКИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовая индекс 678700, Чурапчы с. Карм
рис уул. 12, ТЕЛЕФОННАРЫБЫТ: редактор—9-13-95, отделлар—9-14-95,
исай—9-15-95.

«Сага олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского района ИХС
и райсовета депутатов трудящихся Якутской АССР